

Висновки та рекомендації. У зв'язку зі зростанням присутності України на зовнішньому ринку запозичень, в ході дослідження виявлено поліпшення спроможності національної економіки до обслуговування зовнішнього боргу. Порівняльний аналіз продемонстрував зростання "вартості" залучення нових позикових коштів для України. Це загрожує несплатою за майбутніми зобов'язаннями, якщо позикодавці переорієнтуються на країни із вищим кредитним рейтингом та відмовлять у наданні кредиту Україні. Для уникнення подібної ситуації, державним органами рекомендовано інвестувати частину кредитних коштів у розвиток національного виробництва та стимулювання експорту. Саме за рахунок експортних надходжень Україна зможе самостійно обслуговувати борг та зменшити обсяги зовнішніх запозичень в цілому.

Література:

1. Статистика зовнішнього сектору [Електронний ресурс] // Національний банк України – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=44502.
2. Datastream [Електронний ресурс] // Thomson Reuters Datastream. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://datastream.com/dsws/1.0/DSLogon.aspx>
3. OECD Glossary of Statistics [Електронний ресурс] // OECD – Режим доступу до ресурсу: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=562>

Луцків О.М.

к.е.н., старший науковий співробітник, відділ регіональної економічної політики
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В умовах децентралізації влади значимість місцевих бюджетів зростає, оскільки вони відіграють важливу роль у фінансуванні делегованих повноважень органів місцевого самоврядування та у виконанні покладених на них функцій, спрямовані не лише на забезпечення розподілу дохідних джерел між бюджетними програмами, а й сприяють ефективності функціонування суб'єктів господарювання та соціально-економічному розвитку територій загалом. В Україні місцеві бюджети є соціально спрямованими, що зумовлено значними обсягами розподілу фінансових ресурсів на фінансування установ освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, житлово-комунального господарства при незначному рівні фінансування економічних і екологічних статей витрат. Обраний Україною курс на бюджетну децентралізацію управління відводить органам місцевого самоврядування нову роль у розвитку територій та вимагає створення фінансово стійких місцевих бюджетів. Посилення впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічні процеси в регіоні можливе лише за умови достатнього обсягу фінансових ресурсів, які знаходяться в їх розпорядженні.

Метою дослідження є визначення ролі і значення місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів та обґрунтування шляхів вдосконалення формування фінансових ресурсів місцевих органів влади та зміцнення їх фінансових можливостей.

В цілому слід зазначити, що місцевий бюджет є основним фінансовим інструментом, за допомогою якого місцева влада створювати умови для підвищення економічного та соціального розвитку території. Так, обсяги фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні місцевих органів влади впродовж десяти років (2007-2017 рр.) (враховуючи міжбюджетні трансферти) зросли з 107,1 млрд грн до 502,1 млрд грн або у 4,7 рази. Разом з тим, обсяг власних доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів) за цей період часу зріс дещо нижчими темпами (з 62,4 млрд грн. до 229,5 млрд грн) а саме у 4,4 рази [1, С.13; 2, С.11], що є свідченням їх залежності від державної

підтримки та відсутність фінансової спроможності місцевих бюджетів лише власними ресурсами вирішити першочергові проблеми розвитку території. Слід відзначити про коливні тенденції динаміка збільшення власних доходів місцевих бюджетів, а у 2014 році їх зменшення, на саме на 3,9%. Така ситуація свідчить про нестійкість власної фінансової спроможності.

Водночас міжбюджетні трансферти, що передаються з державного бюджету виступають стабільним джерелом наповнення місцевих бюджетів тобто є основним інструментом фінансової підтримки територій з боку держави. Так, впродовж 2007-2017 рр. їх обсяг зріс з 44,6 млрд грн до 272,6 млрд грн. або у 6,1 рази. Лише у 2013 та 2016 рр. темпи зростання доходів місцевих бюджетів перевищували темпи зростання міжбюджетних трансфертів. У інші роки, тенденція є протилежною [1, С.13; 2, С.11]. Вказані тенденції засвідчують посилення залежності доходів місцевих бюджетів від обсягів міжбюджетних трансфертів, що є негативним і підтверджує високий ступінь централізації бюджетної системи України, зниження фінансової самостійності органів місцевого самоврядування та посилення їх залежності від центральних органів влади. При цьому слід наголосити на тому, що головним показником ефективності міжбюджетних відносин та трансфертного фінансування є стабільність доходів місцевих бюджетів.

Слід наголосити на тому, що останнім часом спостерігається негативні тенденції щодо перевищення темпів зростання обсягів трансфертів, які передаються місцевим бюджетам над темпами зростання самостійно залучених ними доходів. Така ситуація є свідченням незацікавленості місцевих органів влади шукати нові резерви наповнення бюджету, оскільки вони можуть розраховувати на підтримку державної влади за рахунок надходження коштів з державного у місцеві бюджети. Зауважимо, що у 2017 році на противагу ситуації минулого року їх зростання знову ж таки відбувалось вищими темпами, ніж доходів місцевих бюджетів, що є свідченням підвищення їх ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів та зниження можливостей органів місцевої влади фінансувати весь обсяг власних видатків.

Слід наголосити на тому, що ситуація, яка склалася на сьогоднішній день у сфері фінансового забезпечення розвитку територій, свідчить, про те, що заходи здійснені в процесі реформування бюджетної сфери, не привели до фінансової міцності та самостійності органів місцевого самоврядування. Власні доходи місцевих бюджетів хоч і мають позитивну динаміку до зростання швидшими темпами ніж до початку процесів її проведення, однак і надалі вони значно залежать від трансфертів. Так, якщо у 2017 році їх обсяг у порівнянні з 2014 роком зріс на 68,8% то з трансфертами це зростання становило аж 116,7% [1, С.13; 2, С.11]. Однак, порівнюючи 2017/2016 рр. слід відзначити зниження темпів зростання власних доходів. За підсумками 2018 року вони становитимуть понад 230 млрд грн, тобто їх зростання знову ж таки буде незначним у порівнянні з 2017 роком [3].

Слід наголосити на тому, що з впровадженням реформи фінансової децентралізації збільшення наповненості місцевих бюджетів стало можливим завдяки розширенню повноважень і підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо залучення додаткових резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків і зборів. Так, на сьогоднішній день збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів забезпечується за рахунок передачі їм окремих доходів з державного бюджету: 100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки, а також до місцевих бюджетів зараховано 80% екологічного податку, який раніше складав – 35%. На місцевому рівні запроваджений також і новий акцизний

податок з реалізації суб'єктами господарювання в сфері роздрібної торгівлі підакцизних товарів за ставкою 5% від їх вартості. У місцевої влади є можливість за рахунок боротьби з нелегальним виробництвом, а також контрабандою підакцизних товарів здійснювати наповнення власних бюджетів. Однак, збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів наразі не дають їм змоги бути фінансово самодостатніми. Тобто органи місцевої влади мають у своєму розпорядженні додатковий фінансовий ресурс який має спрямовувати на розвиток територій.

Література:

1. Бюджет України 2013: статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, Київ, 2014. – 224 с.
2. Бюджет України 2017: статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 308 с.
3. Результати фінансової децентралізації за 10 місяців 2018 року – експертний аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/10197>.

Макогон В.Д.

к.е.н., с.н.с., доцент кафедри фінансів
Київський національний торговельно-економічний університет

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

В умовах трансформаційних перетворень вагомим завданням є підвищення ефективності розподілу та використання бюджетних коштів, що передбачає підвищення якісного рівня формування та реалізації бюджетної політики. В останні роки прийняті комплексні зміни в бюджетному законодавстві, які впровадили ряд важливих реформ та дозволили наблизити систему формування і реалізації бюджетної політики до найкращих світових практик та стандартів країн Європейського Союзу.

У рамках розвитку програмно-цільового методу у бюджетному процесі вперше у 2018 році здійснено огляд видатків щодо близько 1 % коштів державного бюджету, що відповідає стратегічним цілям бюджетної політики. У 2019 році планується проведення роботи із удосконалення методології та продовження проведення огляду витрат бюджету з досягненням частки коштів державного бюджету, щодо яких проведено огляд, на рівні 2,5 %. Важливо відмітити, що дефіцит державного бюджету протягом останніх років перебував у межах цільових показників, встановлених відповідно до закону «Про Державний бюджет України на відповідний рік» та спільних з Міжнародним валютним фондом програм. Зокрема, у 2015 році частка дефіциту державного бюджету у ВВП склала 2,3 %, у 2016 році – 3,0 %, у 2017 році – 1,6 %, у 2018 році 1,7 %. Низький рівень дефіциту бюджету та стійке економічне зростання надають можливість для зменшення рівня державного боргу. Відповідно до Середньострокової стратегії державного боргу передбачено, що у 2019 році рівень державного боргу до ВВП знизиться до 52,2 %, а у 2020 році до 49,0 %. Разом з цим, реалізація даної стратегії спрямована на нарощення частки державного боргу в національній валюті, в тому числі шляхом залучення іноземних інвесторів до інвестування в облігації в національній валюті, а також на подовження середнього строку до погашення державних цінних паперів. Ці та інші кроки сприяли тому, що рейтингове агентство Moody's підвищило суверенний рейтинг України у 2018 році з Саа2 до Саа1, а рейтингове агентство Standard and Poors зберігає рейтинг В-/В відповідно за зобов'язаннями в іноземній та національній валютах. Активна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями надає можливість забезпечувати вибірку коштів по спільних проектах вище планового рівня. При цьому Україна відновила співпрацю з Міжнародним валютним Фондом, зокрема започаткована нова програма «Стенд-бай» тривалістю 14 місяців із загальною